

Δύο αφηγήματα στα Αρμάνικα (Βλάχικα) της Λαΐστας Ζαγορίου

Του Παναγιώτη Ι. Παυλίδη (Παύλου)

Με τον τίτλο «ΠΟΝΟΙ ΚΑΙ ΚΑΗΜΟΙ» πρωτοδημοσιεύθηκαν στο περιοδικό «Λαϊστινά Νέα» σε δύο συνέχειες στα τεύχη 28 και 30 έτους 2004, δύο συναρπαστικά αρμάνικα (βλάχικα) αφηγήματα, με συντάκτη - αφηγητή τον **Δημήτρη Νικ. Καπέτση**, τον αλησμόνητο συμπατριώτη μας λόγιο και συνάδελφό μου δικηγόρο, που είχα απομαγνητοφωνήσει, εγγραμματίσει και μεταφράσει στα ελληνικά από μια κασέτα του. Έναν αληθινό θησαυρό που μου χάρισε το 1990, τον οποίο αφού διαφύλαξα, παρέδωσα στον Ορειβατικό σύλλογο του χωριού μας, που με τη σειρά του τον αξιοποίησε, ψηφιοποιώντας και διαθέτοντάς τον σε CD στους συμπατριώτες μας

Μέσα από τα δύο αυτά αφηγήματα αναδύονται τα αυθεντικά αρμάνικα (βλάχικα) των Λαΐστινών, τα οποία γνώριζε άριστα ο γεννημένος το 1910 στη Λαΐστα Ζαγορίου από βλαχόφωνους Έλληνες γονείς Δ. Καπέτσης, που διαφέρουν από εκείνα άλλων, ακόμη και γειτονικών χωριών, που έχουν την ίδια λαλιά. Άλλωστε αυτό το διαπίστωσε και ο G.Weigand στο σύγγραμμά του ΟΙ ΑΡΟΥΜΑΝΟΙ (ΒΛΑΧΟΙ) όπου στον τ.1 σελ.143 αναφέρει: «...λόγω της απομονωμένης θέσης του χωριού και αφού οι γυναίκες παραμένουν στο χωριό η γλώσσα διατηρήθηκε εδώ καλύτερα από αλλού...».

Και θα πρέπει να ευγνωμονούμε στον Δ. Καπέτση, γιατί το έργο του είναι σωστικό της λαλιάς του χωριού μας και παράλληλα συνεισφορά στην ελληνική ιστοριογραφία και την γλωσσική επιστήμη στην προσπάθεια διάσωσης των ιστορικών, γλωσσικών και πολιτιστικών στοιχείων των Αρμάνων.

Όπως μου εξήγησε ο Δ. Καπέτσης, όταν μου χάριζε την κασέτα, που στο σύνολό της σχεδόν βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα, της αφήγησης προηγείται η αφιέρωσή του: «*Αντί για το κερί που θα άναβα στο κοιμητήριο...*». Το πρώτο αφήγημα αναφέρεται στο ολοκαύτωμα της Λαΐστας από τους Γερμανούς το φθινόπωρο του 1943 και τα κεντρικά πρόσωπα η τσαλ Γιάννη Παυλίδη - Παύλου και η εγγονή της Μαρούσω ήταν συγγενικά μου και περιοχή, όπου διαδραματίζονται τα γεγονότα, το «μπαλκόνι» της Λαΐστας, ο «μαχαλάς» των Παυλαίων. Το δεύτερο αφήγημα αναφέρεται στη προσμονή του νέου χρόνου και σε ιστορίες και έθιμα του χωριού μας.

Χωρίς να είμαι ειδικός, εντελώς ερασιτεχνικά, προσπάθησα, όσο καλύτερα μπορούσα, να μεταφέρω την προφορική αφήγηση στα νεοελληνικά, παραθέτοντας αυστηρά την λέξη προς λέξη μετάφραση δίπλα στο εγγραμματισμένο κείμενο της αρμάνικης (βλάχικης) λαλιάς των δύο Λαΐστινών γονιών μου, που το έμαθα στο οικογενειακό μου περιβάλλον, στα ξένα και κυρίως από την γιαγιά μου, την μάνα της μάνας μου, ώστε τα δύο κείμενα να αποτελούν, κατά κάποιο τρόπο, ένα λεξικό.

Ελπίζω ότι στα κεντρικά πρόσωπα των συγκλονιστικών αφηγημάτων του Δημήτρη Καπέτση, πολλοί θα είναι εκείνοι που θα σταθούν με θαυμασμό και αγάπη και ίσως μερικοί να αναθερμάνουν την μνήμη τους με ανάλογα ή παρεμφερή βιώματα της προσωπικής τους ζωής.

Τελειώνοντας είμαι βέβαιος πως και ο Δημήτρης Καπέτσης, ο Μήτσος, όπως τον αποκαλούσαμε στο χωριό, θα είναι ευχαριστημένος, εκεί ψηλά που βρίσκεται, με την παρουσίαση και δημοσιοποίηση των συγκλονιστικών αφηγήσεών του.

Μα ακόμη πιο βέβαιος είμαι ότι αιώνια θα βλέπει, όπως διακαώς ποθούσε, κάθε μέρα, κάθε στιγμή, το λατρεμένο του χωριό - το λατρεμένο μας χωριό - μέσα από το μυστηριώδες, σχεδόν μυθικό, εκείνο φώς, που τόσο γλαφυρά περιγράφει στο 8ο τεύχος του περιοδικού του χωριού μας τα « Λαϊστινά Νέα » και που την σχετική περικοπή επαναλαμβάνω αμέσως πιο κάτω, περιμένοντας και όλους εμάς τους λάτρεις, τους εραστές της Λαΐστας, όταν έλθει το πλήρωμα του χρόνου, αφού τον συναντήσουμε να τον συντροφεύουμε, εκεί ψηλά, στους ατέλειωτους περιπάτους του και στ' αγναντέματά του της μάνας μας γης, της Λαΐστας.

“...Στον άγιο Χαράλαμπο ο ήλιος είχε βυθιστεί πίσω από την τελευταία κορφή του Πάπιγκου κατά τον Σμόλιγκα. Κι’ όμως το φώς του έμεινε λαμπρό στις ψηλές κορυφές των βουνών του χωριού δεξιά μας στο Κογκούρλιι και Τουάκα.

Μας το έδειξε ο Δάσκαλος αυτό το δίχως ήλιο παράξενο φως και μας είπε ότι είναι ο “Ήλιος των νεκρών”. Διηγήθηκα στο σπίτι τη θαυμαστή σκηνή. Και η μητέρα είπε κρυφαναστενάζοντας: “Σουάρλε α Μόρτσλορου”.

Παραθέτω τα δύο αφηγήματα ως συμπλήρωμα μνημόσυνου των προσώπων που προανέφερα και έχουν αποβιώσει.-

Θεσσαλονίκη
(Ιανουάριος 2017)

Πόννοι και καημοί

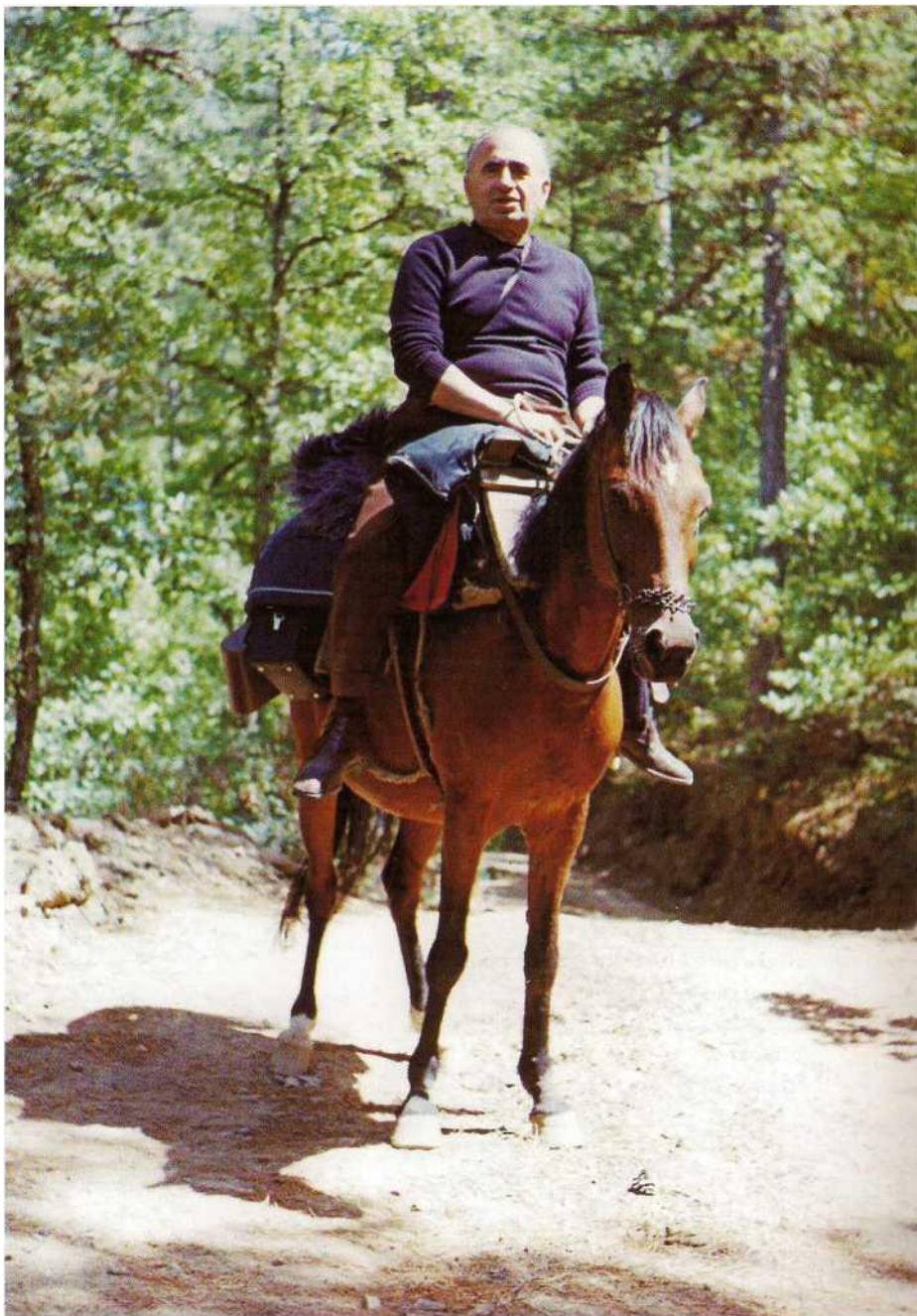
*Αφηγήσεις γλυκόπικρες, στα Λαϊστινά Αρμάνικα (Βλάχικα),
από τη ζωή της μάνας μας γης, της Λαΐστας.*

Του Δημητρίου Νικ. Καπέτση

Απομαγνητοφώνηση, εγγραμματισμός και μετάφραση από τον

Παναγιώτη Ι. Παυλίδη (Παύλου)

Ηχητικά (αφήγηση-μετάφραση) στο: https://www.youtube.com/watch?v=28_irBdXDnY

Ο αείμνηστος Δημήτρης Καπέτσης στο Παλιοχώρι Λαΐστας το καλοκαίρι του 1977 (Φωτ.: Τάκης Τζίμας)

Α΄ ΑΦΗΓΗΜΑ

Του λόκου ντι τσιάρε τσι βα απριντιάμ
λα μιτίριου, τρι τούτε βόϊ τσι μπινάτου
ν'χουάρε κου σούλφιτουλου ν' γκούρε,
σ'μουρίτου ατσία αστιπίνταϊλου
σιχουργιάρλου.

Σ' ανλέ κόσου.

Κα κίτε νίλιε ντι βιτιλάτε ντι φερμάκου σι'άρε
μπιούτε αέστε λάιε πίντικε, τσι σου στρίντζε κου
μπρίνλου σουν πουάλε;

Αλνάτε κα βουρ μάρε γκλιέμου του κόχε,
κουπιρίτε κου ούνε πάλε πρι ουν κιπιτούνιου
ντι πάλιε, αστιάπτε σι'άπιρε.

Μάνε πτιού σι'αστισιάρε σι ντουάρμε;

Ου αλισάρε τούτσι, ου αλισέ σ'σόμενουλου.

Τζίσε να κου βα λου αρίντε κου θιάμε γίνου,
σ'μπιού πριμανσούς.

Τσιβά. Νου βίνιε.

Σι'ιάια τώρα του κόχε ιρμουζίτε,

σ'ζουκουψίτε, αστιάπτε σι'άπιρε.

Τσι σι'αβιά θιάμε γκάζε σι'απρίντε λάμπα,
τρι σι'ασκάπε βουρ κιλκίν ντι λιπούντε.

Αλάσε κου νου βιάντε κου τζάντα,
μα σι'ατσία ιάστε σκούμπα τρι νίσε.

Κάστε κίτου νουάπτε άρε νίκε;

Νου σι'αβτζί βουρ κουκότ.

Του αλάντε κόχε ντουάρμε Μαρούσια.

Ούνε φιάτε ντι πάσπριτζατσι – τσισπριτζατσι
ντι άνιε. Χίλια αλ χίλισαι

Σι σκουλέ σ'ντούσε π'αγάλια - αγάλια σι βιάντε
σι νου χίμπε ντισκουπιρίτε. Αχουλίνταϊλου αφλέ
σάσμα, σι ου τράπσε κιτρί νσους.

Μίνα αλ φιάτιλιελ ιρά αφουάρε.

Λι μπιγκέ σουν σάσμα.

Απόια σι'απλικέ, σιτζού πρι τζινούκλε, μπιγκέ
μίνλε πρι κιπιτούνιουλου τσι ντουρνιά νιπουτίκα,
σι ου μπισιά αφουρίσιαϊ, τρι σι νου ου ντισάπτε.

Καντέτς κι'λι σι'απρίασε φάτσα, τσι ιρά κα
γκλέτσουαρ, σ'κιλντούρα ντούσε του ίνιμε.

Σι'ανλέ του μάρτζινε ντι στρόμα α φιάτιλε,
λι χιϊδιψιά κάπουλου, σ'λι τσια κου ντόρου.

Ντουάρμε ούνανιε, σκούμπανιε, ντουάρμε
λουλούντα'νι ντι πρι Μάιου,

Λουτσεάθερλου'νι ντι λα Μαραλμαύρου.

Τρι τίνε χίλια'νι μπινέτζου.

Τρι τίνε πλατόνια'νι μ' αλούμπτου στου γιράματι.

Σι τι ν'μιρίτου σκούμπα'νι, σ'άι μόρου αλάντε
τζούα. Ασί ιρά, τρε λάι τσαλ' Γιάννι αέστε
φιάτε. Ούνε σίγκουρε.

Μπιρμπάτσ'λου λου τιλιάρι Βούλγαρλι

Δουζάτου. Φτισόρλου'λι μάρε, μουρί

Ιάλνα λ'ασκέρε.

*Στη θέση (αντί) του κεριού που θ'
άναβα στο κοιμητήριο, για όλους εσάς
που ζήσατε στο χωριό με την ψυχή στο
στόμα και πεθάνατε εκεί περιμένοντας
τον συχαριάρη.*

Μαζεύτηκε κουβάρι.

*Σαν πόσες χιλιάδες άπιτο φαρκάκι έχει
Πιεί αυτή η μαύρη κοιλιά, που την σφίγγει με
το ζωνάρι κάτω από την ποδιά;*

*Μαζεμένη σαν ένα μεγάλο κουβάρι στη γωνία,
σκεπασμένη με ένα κουρέλι πάνω σ' ένα μαξιλάρι
από άχυρα, περιμένει να ξημερώσει.*

Μήπως μπόρεσε κι' απόψε να κοιμηθεί;

Την άφησαν όλοι, την άφησε κι' ο ύπνος.

*Είπε μήπως τον ξεγελάσει με λίγο κρασί
και ήπιε πολύ περισσότερο.*

Τίποτε. Δεν ήρθε

*Και να την τώρα στην γωνιά ρημαγμένη
και κακομοίρη, περιμένει να ξημερώσει.*

*Που να είχε λίγο πετρέλαιο ν' ανάψει την λάμπα,
για να τελειώσει καμιά φτέρνα από την κάλτσα.*

*Αλλ' άφησε που δεν βλέπει με το δαδί,
μα κι' εκείνο είναι ακριβό για εκείνη.*

Αραγε πόση νύχτα έχει ακόμη;

Δεν ακούστηκε κανένας κόκορας.

Στην άλλη γωνιά κοιμάται η Μαρούσω.

*Ένα κορίτσι δεκατέσσερα - δεκαπέντε
χρόνων. Κόρη της κόρης της.*

Σηκώθηκε και πήγε σιγά - σιγά να δει

*μήπως ήταν ξεσκέπαστη. Ψαχουλεύοντας βρήκε
την βελέντζα και την τράβηξε προς τα πάνω.*

Το χέρι του κοριτσιού ήταν έξω.

Της το έβαλε κάτω από την βελέντζα.

Έπειτα έσκυψε, κάθισε στα γόνατα, έβαλε

*τα χέρια πάνω στο μαξιλάρι που κοιμόταν η εγγονούλα
και την φιλούσε κλεφτά, για να μην την ζυπνήσει.*

*Λες και της άναψε το πρόσωπο, που ήταν σαν
πάγος και η ζέστη πήγε στην ψυχή.*

*Μαζεύτηκε στην άκρη του στρώματος του κοριτσιού,
της χάιδε το κεφάλι και της έλεγε με πόνο (πόθο).*

*Κοιμήσου μια μου, ακριβή μου, κοιμήσου
λουλούδι μου από τον Μάη.*

Αυγερινέ μου από τον Μαραλμαύρου.

Για σένα κόρη μου ζω.

Για σένα λαφίνα μου παλεύω στα γεράματα.

*Να σε παντρέψω ακριβή μου κι' ας πεθάνω την άλλη
μέρα. Έτσι ήταν, για την μαύρη Γιάννενα αυτό
το κορίτσι. Μια και μονάκριβη.*

*Τον άνδρα της τον σφάζανε οι Βούλγαροι
στο Δοζάτο. Το αγόρι της το μεγάλο, πέθανε
στα Γιάννενα στο στρατό.*

Του ίδιουλου άνου, του ιρμουζίτουλου
ατσέλου άνου ντι γρίπε,
λι μουρίρε τρι ντόι μέσι,
νίκουλου φτσιόρου, σ'μάρια χίλια,
βέντουα, ντιαντούν κου χιλ'σου.
Ουν τζόνε πίνε ντζάνε.
Του ούνε ιάρνε πάτρου μόρτσι.
Κούμου σιτιού πρι τσουάρε;
Κούμ λι σιτιού μίντια ν'κάπου;
Λιού άρσε κάσα χάρλου
ντι τ' πάτρουλε μέρτζινε.
Σι'αρμάσε λιίτε, σ'ιρμουζίτε,
κου μα νικά'λ φιάτε, τσι τρουμουζί
σι ου ασκάπε σ'ασιά.
Κα κίτε ουόρι νου τζίσε σι ντούκε
σι σι'αρουκουτιάσκε, ι σι σι σπίντζουρε;
Μα τσι βα σι φισιά φιάτα,
ούνα γκουτζά φιάτα τρι μαρτάρε.
Ντι ιάρνα ασιά,
σι νου γίνε θεέμ ποτέ αχτιάρε ιάρνα
λα ντουινιάα τούτε,
σι'αρκέ πρου λούκρου κα κιτσάουα.
Κουμ πτου σι λι σκούατε ν'κάπου;
Ίνιμά'λι σ'ουάσιλι λι στίου.
Ντι ατούμψιαϊ λα Στιμιρίε ι λα
Ταξιάρχου ντιπουινιά γκολ σιάρα ντι
πιτάφιουλου, σ'λά μόρτζι.
Σι'αλουμπτέ μα μούλτου ντι μπιρμπάτου.
Κρισκού φιάτα,
ου μιρτέ κούμου βριά.
Λο ουν τζίνιρε,
ούνου φτσιόρου άγιουλ, κουμ απριντιά.
Σι λ'ντισιάτε κάσα. Σ'κίντου σι φιάτσε
νιπουτίκα αέστε, τσι ντουάρμε
νίγκε νίσε, Μαρούσια,
λι'αρίσε γκούρα.
Ντι κίντου ου προτουλό
μπράτσε ντι σι ου μφάνσιε,
λι λισουρέ ίνιμα,
σι'αντρέ κάσα σ'τουτίποτα,
κουμ ιρά κίντου μπιινιά
λιρτάτουλου, σ'νίκε μα μάρε.

Τσι λι θιμσέστι τόρα αέστι μόν'φούμα;
Τουάμνα τσι νιέ τρικού,
φτζίρε τούτε, κιρίρε τούτε.
Τούτε τρι ούνε τζούα.
Κουμ σι φιεάτσε αϊέστε μάρε σιλμπίντζε;
Ντίου βίνιε αέστε αγκουτιτούρε,
νίκε νου πουάτε σι κουνάσκε.
Αρντιά γάστρουλου, κίντου αυτζί
σι ντα κιμπάνα ντι λα Στιμιρίε.
Χίλιεσα ιρά λα γκιρτινέ.
Μαρούσα σι αβιά ντούσε λα σιόπουτου.
Νάια γίνε.
Μπιγκέ φτσιάλιε μπάντε,
σ'λι τζίσε κου λίμπα του γκρουμάτσου.
Ιάτε αγόνια, αγόνια σι φτζίμ.
Τσι μι μτρέστι;
Νου βετς, νου άβτζι κιμπάνα;
Γίνου Γερμανάτζλι. Ανσίρε Λιάσιντζε,
σ' γίνου τρ'αουά.

Τον ίδιο χρόνο, τον ρημαγμένο
εκείνο χρόνο της γρίπης,
της πέθαναν σε δύο μήνες
το μικρό της παιδί και η μεγάλη της κόρη,
χήρα, μαζί με το αγόρι της.
Ένα παλληκάρι μέχρι την κορυφή.
Σ' ένα χειμώνα τέσσερις νεκροί.
Πως στάθηκε στα πόδια;
Πως της στάθηκε το μυαλό στο κεφάλι;
Της έκαψε το σπίτι ο χάρος
από τις τέσσερις μεριές.
Κι' έμεινε μαύρη και έρημη,
με την πιο μικρή της κόρη, που τρώμαζε
να την σώσει κι' εκείνη.
Σαν πόσες φορές δεν είπε να πάει
να γκρεμιστεί ή να κρεμαστεί;
Μα τι θα γινόταν το κορίτσι,
ένα τόσο μεγάλο κορίτσι (έτοιμο) για παντρεία.
Από εκείνο τον χειμώνα,
να μην έρθει θεέ μου ποτέ τέτοιος χειμώνας
σε όλο τον κόσμο,
ρίχθηκε στην δουλειά σαν σκύλα.
Πως μπόρεσε να τα βγάλει κεφάλι (πέρα);
Η ψυχή της και τα κόκκαλά της το γνωρίζουν.
Από τότε στην Παναγία ή στους
Ταξιάρχες κατέβαινε μόνο το βράδυ του
επιτάφιου και των νεκρών.
Πάλεψε πιο πολύ κι' από άντρα.
Μεγάλωσε το κορίτσι,
το πάντρεψε όπως ήθελε.
Πήρε έναν γαμπρό,
ένα παιδί άγιο, όπως έπρεπε.
Της άνοιξε το σπίτι. Κι' όταν γεννήθηκε
η εγγονούλα αυτή, που κοιμάται
κοντά σ' αυτή, η Μαρούσω,
της γέλασε το στόμα.
Από τότε που την πρωτοπήρε
στην αγκαλιά της για να την φασκιώσει,
της λάφρυνε η καρδιά
και έγινε το σπίτι της και το βίός της,
όπως ήταν όταν ζούσε
ο μακαρίτης και ακόμη μεγαλύτερο.

Τι τα θυμάσαι τώρα αυτά μωρ' μαύρη;
Το φθινόπωρο που μας πέρασε,
έφυγαν όλα, χάθηκαν όλα.
Όλα σε μια μέρα.
Πως έγινε αυτή η μεγάλη συμφορά;
Από που ήλθε αυτό το κτύπημα,
ακόμη δεν μπορεί να καταλάβει.
Έκαιγε την γάστρα, όταν άκουσε
να κτυπά η καμπάνα της Παναγίας.
Η κόρη της ήταν στο κηπάρι.
Η Μαρούσω είχε πάει στην βρύση.
Να την έρχεται.
Έβαλε τις φτσέλες κάτω
και της είπε με την γλώσσα στο λαρύγγι.
Μάνα γρήγορα, γρήγορα να φύγουμε.
Τι με κοιτάς;
Δεν βλέπεις, δεν ακούς την καμπάνα;
Έρχονται οι Γερμανοί. Έφτασαν στο Βρυσσοχώρι
κι' έρχονται για εδώ.

Τσί τζίτς μορ' χίλιανι.
Ίου άστε μετά; Ίου άστε τάτου του;
Σι'αρμάσε λάια μουάσε
κου αλάτουλου του μίνε.

Χουάρα τούτε πρι τσόρου.
Αούσι, φτσιόρι, μπγιέρι, μπιρμπάτς,
σι'αλνά του λιβάδε, λα άγιου Γιάννι,
κου ούτσε απρουφτουσί κάθε ουν
σι'αράπε πρι μπράτσου, ι σι σι γκάρκε.
Νάια σ'χίλισα. Αραπέτς ίτσι πετετς,
σ'γκλιντέτς κάσα, λι'τζίσε, σ'βτζίτς νσους.
Έου βα μι ντούκου σι άφλου Κόστα.
Σι νι'αστιπτάτς α Σταβλίνε,
λα Λικουτσάφτε. Ακλό βα ν'αφλέμ.
Λι θμισιάτε τούτε αέστε, σ'τρέμπουρε κα βιάργκα.
Τσι ιρά φούμουλου ατσέλου,
τσι σι'αλνά - σι'αλνά κιτρι νσουσου,
σι'αβιά κουπιρίτε
χουάρα τούτε, μούντζιλε τούτς ντιασβιρλίγκαϊ;
Σι'απόια φουόκουρλι, μπουμπουρέσλιε,
τσι σι'αμπριά καντέτς κι σι'αγουνισέσκου
σι σι'αλίνε σι ντούκε
σι'άρντε ουρανόλου,
σι'αλιγκά - αλιγκά ντι πρι σκιντέλιε.
Αμ κίντου αμπαρνίρε σι κάντε κέσουρλιε,
σι σι σούρπε στίσιμλε, σι σι φρίγκε
πλότσιλιε, μιλιούνι ντι πλοτς.
Τσι κιρίρε ιρά ασιά. Τσι σιλμπίντζα.
Ντόπου ντόου τζίλε, ντι καρ σι φρίμισιρε
νιαντζούμψιλι, ντιπούσιρε ν'χουάρε.
Τσι σι άφλε;
Λι'αβιά αρμάσε γκόλου κλείλι του μίνε.
Λι'ασβιρλί του τσιουόσα τσι ιρά νίκε κάλντε,
κιντζού μπάντε, σ'τριτιζα πέρλι,
σι'αγκουντιά κάπουλου.
Ζγκιλί, σι ιρμουξί, σι'αμπιρνί σι μιρλουσιάσκε.
Καρ σι προτού μιρλουσιάσκε;
Χίλισα τσι ου βιταμάρε Αιτζάλα
κου βέσλιε;
Τζίνιρ σου τσι ου λουάρε κου νούσι,
ι άρσα κάσα;
Νου ασκιπέ ούνε λίγκουρε, ουν άκου.
Σπουλάιτε κι σι'αφλέ μπάριαμ αέστε βιάκλια
κάσε, τσι ου αβιά τρι πλιάντζε.
Αουά σι πραλνάρε κου φιάτα.
Αουά αρνίρε.

Λι'αμπιρνί πάλε κάπουλου, λ'γιν μίντζιλε.
Ντι που θιάμε ουάρε
σι τράψε απούσαϊ πρι στρόμε
σ'μπιγκέ λιψίνλιε κι σικά,
σι'απριάσε φόκουλου του βάτρε.
Σι νι'αντάρου ουν καφέ,
να κι σι νι'αστιάρνε ίνιμα.
Τσι λι βρέι μορ'φούμα
ντι λι θμισιέστι τόρα αέστι;
Μπιγκέ θιάμε όρτζου του πότσου,
σ'θιάμε νιάρε του κίπιτα ντι λιγκουρίτσε,
ου μιντί σι'ου μπιγκέ σι χιάρμπε.
Αέστου λ'ιρά καφέλου.

Τι λες μορέ παιδί μου.
Που είναι η μάνα σου; Πού είναι ο πατέρας σου;
Κι' έμεινε η μαύρη γριά
με τα ζυμάρια στα χέρια.

Όλο το χωριό στο πόδι.
Γέροι, παιδιά, γυναίκες, άντρες
ανέβαιναν στο λιβάδι, στον Αί Γιάννη,
με ό,τι πρόφτασε κάθε ένας
να αρπάξει στον ώμο ή να φορτωθεί.
Να και η κόρη της. Αρπάξτε ό,τι μπορείτε
και κλείστε το σπίτι, τις είπε και φύγετε επάνω.
Εγώ θα πάω να βρω τον Κώστα.
Να με περιμένετε στον Σταυλίν
σου Λυκοτσαύτη. Εκεί θα βρεθούμε.
Τα θυμάται όλα αυτά και τρέμει σαν βέργα.
Τι ήταν ο καπνός εκείνος
που ανέβαινε - ανέβαινε προς τα πάνω
κ' είχε σκεπάσει
όλο το χωριό, όλα τα βουνά γύρω-γύρω;
Και μετά οι φωτιές, οι μεγάλες φλόγες
που φαινόταν σαν να βιάζονταν
να ανεβούν να πάνε
να κάψουν τον ουρανό
και έτρεχαν - έτρεχαν πίσω από τις σπίθες.
Αμ όταν άρχισαν να πέφτουν τα σπίτια,
να σωριάζονται οι τοίχοι, να σπάζουν
οι πλάκες, εκατομμύρια από πλάκες.
Τι χαμός ήταν εκείνος. Τι συμφορά.
Υστερα από δύο μέρες, που τσακίστηκαν
αυτοί που ήλθαν, κατέβηκαν στο χωριό.
Τι να βρουν;
Τους είχαν μείνει μόνον τα κλειδιά στα χέρια.
Τα πέταξε στην στάχτη που ήταν ακόμη ζεστή,
έπεσε κάτω και τραβούσε τα μαλλιά
και χτυπούσε το κεφάλι.
Ούρλιαζε (θρήνησε), ρημάχθηκε και άρχισε να μοιρολογεί.
Ποιόν να πρωτομοιρολογήσει;
Την κόρη της που την σκότωσαν στην Αιτζάλα
με τις αγελάδες;
Τον γαμπρό της που τον πήραν μαζί τους,
ή το καμένο σπίτι της;
Δεν γλύτωσε ούτε ένα κουτάλι, ένα βελόνι.
Ευτυχώς που βρέθηκε τουλάχιστον αυτό το παλιό
σπίτι, που το είχαν για αχυρώνα.
Εδώ συμμαζεύτηκαν με το κορίτσι.
Εδώ ξεχειμώνιασαν.

Της άρχισε πάλι το κεφάλι, της έρχεται λιποθυμιά.
Υστερα από λίγη ώρα
τραβήχθηκε καθισμένη στο στρώμα,
κι' έβαλε τα τιρλίκια γιατί κρύωνε
κι' άναψε τη φωτιά στο τζάκι.
Να κάνω έναν καφέ
μήπως και μου στρώσει η ψυχή.
Τι τα θες μορέ μαύρη
και τα θυμάσαι τόρα αυτά;
Έβαλε λίγο κριθάρι στο μπρίκι
και λίγο μέλι στην μύτη από το κουταλάκι,
το ανακάτεψε και το έβαλε να βράσει.
Αυτός της ήταν ο καφές.

Αμπρινί σι'άπιρε, σ'ντιπούσε
π'αγάλια-αγάλια ν'σκάρα,τσι σι ντάι λ'άγκανι
σ'ντούσε σι σμούλγκε κάπρα.
Σι σκουλέ σ' Μαρούσια.
Μτε σάσμα σ'ντούσε σι ντισάκε πιρθίρια.
Του λόκλουλου αλ τζένιελουρου
αβιά μπικάτε μικαβάτς. Αντισισίντάϊλου πιρθίρια
καντέτς κ'ιντρέ προμουβιάρια του πάτου.
Του Πάπιγγου νάπαρτε
αμπρινί σι ντα σουάρλε,
σιού αντριά νιάουα νίκε μα άλμπε.
Σι σι λα όκλιλι.
Του μέσια ντι φάτζιλι στι κίνι,
στρι μέρλιε γκρόκι,
ουν νουόρο ντι τ'όυνε μάρτζινε
πιν τ'αλάντε, σι'αμπριά
κα βουρ μάρε ζγκάρ,
κου μπρίνου ντι ασίμε.
Ντινιαστίγκανι Αστιάτζα
καντέτς κου ου κουπιρί πριμουβιάρια
τούτε κου κατιφέ βιάρντε.
Ουν κατιφέ κου πελούσλου μπετς.
Άγκριλε ντι λα Πιτιτζάτα
σ'ντί λα Χουρβάτζιλι
σι'αμπριά ντι ντιπάρτε
κα τσιβά μερ κουϊλμπε.
Αλάσε απόια μα νγκούα Μπουλισπόρ,
λα Χαραλάμπρου, του Φράγκου,
νουούντρου του χουάρε
τσιρέσιλιε, μέρλιε, γκρόρτσιλιε, γκουτουόνλιε
πουάμιλιε τούτε κου φλόρλε,
κα νβιάστε μβισκούτε.
Νου γινιά α φιάτιλε
σι σι σκουάλε ντι πρι πιρθίρε.
Λι'αβιά απουσουσίτε ίνιμα'λι γίσιλιε,
τσι ου αβινάρε σ'αστισιάρε.
Μπούτζα'λι ιάστε σκουρμάτε.
Αμπριντίλε μουσουτέσλε αέστι,
νίστε λισουρά του χικάτου.
Σι'αμπριά κου σκουάτε πιάνε,
σι σι'ασμπουάρε σ'νίσε κου πούλιε.
Ντίου σι'αφλάρε αχίτς πουλί;
Ντίου ισίρε σ'κίντε τουτς ντιαντούν;
Άβτζι νίρλα, ιάια πρι κίπιτα
ντι τσιρέσλου κου πιάνιλε γκάλε,
κα φουστάνια αμιά.
Κίντε σ' Βάλια Σκάμαλε.
Κίντε σιόπουτουλ ντι σουν κάλε.
Γκάλα νι.
Νι σι'αμπάρε κι βίνιερε λίντουρλιε.
Ας ντιπούν μπουάρτε σι βέντου μα γκίνε.
Νου σι'αρίσε φιάτα. Βίνιερε λίντουρλιε.
Νάιλα τσίης - σιάσε σ'κάμα.
Ασμπουάρε ντιασβιρλίγκαι ντί σπιρτιτούρι.
Ασμπουάρε αγόνια, μούλτου αγόνια,
σ'κίντε καντέτς κι ζγκιλέσκου.
Σ'νίς κάφτε. Άι κόργκιλι.
Κάφτε σ'νίσε κάσαλα,
κουϊλπιλε τσε ιρά σουν μιλκόνε,
σι'άρσερε ντιαντουν κου νίσε.
Ιάτα έλα σι βετς.

Άρχισε να ζημερώνει και κατέβηκε
σιγά - σιγά την σκάλα που(κουνιόνταν;)
και πήγε ν' αρμέξει την γίδα.
Σηκώθηκε και η Μαρούσω
Σήκωσε την βελέντζα και πήγε ν' ανοίξει το παράθυρο.
Στον τόπο (θέση) των τζαμιών
είχαν βάλει χαρτόνια. Ανοίγοντας το παράθυρο
σαν να μπήκε η άνοιξη στη σάλα.
Στον Πάπιγγο απέναντι
άρχισε να κτυπά ο ήλιος
κι' έκανε το χιόνι ακόμη πιο άσπρο.
Να σου πλένονται τα μάτια.
Ανάμεσα στις οξιές και τα πεύκα
και στους μεγάλους λάκκους,
ένα σύννεφο από την μια άκρη
μέχρι την άλλη, έμοιαζε
σαν ένας μεγάλος φράχτης,
με ζωνάρι από ασήμι.
Από αριστερά μου η Αστιάτζα,
λες και την σκέπασε η άνοιξη
όλη με μεταξωτό βελούδο πράσινο.
Ένα μεταξωτό βελούδο με χνούδι πιτσιλωτό.
Τα χωράφια της Πατιτζιάτας
και των Χαρβάδων
φαινόταν από μακριά
σαν κάτι μεγάλες φωλιές.
Άφησε έπειτα πιο κοντά στο Μπουλισπόρου,
στον Αγ. Χαράλαμπο, στον Φράγκου,
μέσα στο χωριό
οι κερασιές, οι μηλιές, οι αχλαδιές, οι κυδωνιές,
τα δέντρα όλα με τα λουλούδια,
σαν νύφες ντυμένα (στολισμένα).
Δεν του ερχόταν του κοριτσιού
να σηκωθεί από το παράθυρο.
Της είχαν κουράσει την ψυχή της τα όνειρα,
που την κυνήγησαν και αυτό το βράδυ.
Το χέιλι της είναι καμένο (σκισμένο).
Κοιτάζοντας τις ομορφιές αυτές,
κάτι λάφρυνε στο σκώτι (τα σωθικά) της.
Της φαινόταν πως έβγαζε φτερά,
για να πετάξει κι' αυτή με τα πουλιά.
Από που βρέθηκαν τόσα πουλιά;
Από που βγήκαν και κελαϊδούν όλα μαζί;
Άκου τον κότσιφα, να τος στην κορυφή
της κερασιάς με τα φτερά μαύρα
σαν το φουστάνι το δικό μου.
Κελαϊδάει και η Βάλια Σκάμαλε.
Κελαϊδάει η βρύση κάτω από τον δρόμο.
Μαύρη μου.
Μου φαίνεται ότι ήλθαν τα χελιδόνια.
Ας κατεβώ στην πόρτα να δω καλύτερα.
Δεν γελάστηκε το κορίτσι. Ήλθαν τα χελιδόνια.
Να τα πέντε -έξι και περισσότερα.
Φτερουγίζουν γύρω-γύρω από τα χαλάσματα
Φτερουγίζουν γρήγορα, πολύ γρήγορα
και κελαϊδούν σαν να θρηνούν.
Και αυτά γυρεύουν. Αχ τα καημένα.
Γυρεύουν και αυτά το σπίτι τους,
τις φωλιές τους που ήταν κάτω από το μπαλκόνι
και κήκαν μαζί του.
Μάνα έλα να δεις.

Βίνιερε λίντουρλιε, σ'κάφτε,
σι'άφλε κούϊλμπιλε τσι σι'άρσιρε
ντιαντούν κου κάσα ανουάστρε.
Έλα σι'άβτζι κουμ φάκου, καντέτς κι πλίγκου,
καντέτς κι σούντου ουάμινι.
Μουάσα νου λι'βιντιά, νι λι'αβτζιά γκίνε.
Μα ντουκιά μόλτου.
Ντουκιά, κου ου ντουριά,
ου τσικουρά του σούφλιτου.

Σιτζούρε πρι ούνε κιάτρε,
σι'μτριά, σι'αυτζιά λίντουρλιε,
τσε ασμπουρά, σι νου πτιά σι κουνάσκε,
κα κιτσέ νου σούντου κούϊλμπιλε λα λόκλουε.
Μα σνίσε πτούρε σι κουνάσκε,
κιτσέ λι'άρσερε κάσα;
Κιτσέ λι κιρίρε ουάμινλι; Κιτσέ;
Να σ'κούκουλου.
Μαρούσα σι σκουλέ μπρούαστε.
Λου άβτζι κούκουλου ιάτε;
Μπάτε λάι γκάλε, μπάτε.
Τίνε νου αντάρ κούϊλμπου
σ'νου τι' ασιπάρε,
σι σου σπάργκε κάσα ποτέ.
Σουσκικρέ, σ'φρικέ όκλιλι κου πουάλα,
σι τουρνέ κιτρε φιάτα, σ'λι τζίσε.
Ντούτε τώρα σι' σ'λιάι, σι' σ'μπιάι λάπτιλε,
σι'απόια σι ανασκιρσέστι κάσα.
Έου βα μι ντουκ λα γίνιε.
Νου πότου μορ' ιάτα
Σετζ ντόι -τρεί τζίλι σι ντισπουστουσέστι,
σι'απόια βα νι τσεμ ντιαντούν λα γίνιε.
Έου ούνα σ'μπούνε βα ντισπουστουσέσκου
χίλια νι. Νου μ'αστάπτε τζίλιλιε. Φουγκ.
Ου μπισέ σι' βτζί κου ουν τιστρικου
σ'κου δικέλια του σάρικε.
Ακλό ίου ντιμπουονιά σον Χαραλάμπρου,
τρι λα Κιτιφίκιου,
ντόι φτσιόρ ασίρε αλιγκίνταϊλι πρι τζιάνα,
σ'ίτσι ου βιντζούρε, μπικάρε μπότσιλε.
Τέτε, τέτα τσαλ-Γιάννι, τέτε. Μουάσα νου αβτζί.
Ντιάντιρε νίκα ούνε αλιγκάρε σ'ου ασίρε.
Σουσισί κίντου λι'βιτζού ασουντάτς
ντρι νίσε. Σι'ασπιρέ σι νου πιτσέ τσιβά φιάτα.
Σιχιρίλιε τέτε, τσε βα νιέ ντάι;
Τσι πιτσιίτς μπρι ντράτσι; Τσι τριζιάστι;
Τέτε σιχιρίλιε. Βίνιε Κόστα, τζίνιρ του.
Λου βιντζούμ λα Γκουτζιά,
σ'τόρα βα ανσί ν'χουάρε.
Κόστα; Βίνιε Κόστα; Αμέου Κόστα;
Σ'κιφτέ σι σ'αντρομπάσκε.
Ντι που θιάμε ουάρε ου αντούσιρε
του χιιάτε λα μπισιάρικε.
Πιν σι σιάντε, ασίρε
τρέι πάτρου βιτσίνε κου Μαρούσα σ'κου Κόστα.
Ντίου σι'αφλάρε ατσιάλε λέκρινε
Ταου όκλιλε αλ'μουάσιλε, τσε ιρά στρικίτε;
Ντι καρ κέπτου ισί ατσιά μπουάτσε;
Χίλιου -Χίλιου νι !!

Ήλθαν τα χελιδόνια και ψάχνουν
να βρουν τις φωλιές τους που κήκαν
μαζί με το σπίτι το δικό μας.
Έλα να ακούσεις πώς κάνουν, σαν να κλαίνε,
σαν να είναι άνθρωποι.
Η γριά δεν τα έβλεπε, ούτε τα άκουγε καλά.
Μα καταλάβαινε πολύ.
Καταλάβαινε, γιατί την πονούσε,
την τσεκούρωνε (πλήγωνε) στην ψυχή.

Κάθισαν πάνω σε μια πέτρα,
κι' έβλεπαν κι' άκουγαν τα χελιδόνια,
που πετούσαν και δεν μπορούσαν να καταλάβουν,
γιατί δεν ήταν οι φωλιές τους στο τόπο τους.
Μα κι' εκείνες μπόρεσαν να καταλάβουν,
γιατί τους έκαψαν το σπίτι;
Γιατί τους χάθηκαν οι άνθρωποι; Γιατί;
Να κι' ο κούκος.
Η Μαρούσω σηκώθηκε όρθια.
Τον ακούς τον κούκο μάνα ;
Λάλα, μαύρε μου, λάλα.
Εσύ δεν κάνεις φωλιά
και δεν φοβάσαι,
να σου χαλάσει το σπίτι ποτέ.
Αναστέναξε και σκούπισε τα μάτια με την ποδιά,
γύρισε προς το κορίτσι και της είπε.
Πήγαινε τώρα να πάρεις για να πιεις το γάλα
και ύστερα να τακτοποιήσεις το σπίτι.
Εγώ θα πάω στο αμπέλι.
Δεν μπορώ μωρέ μάνα.
Κάθισε δύο - τρεις μέρες να ξεκουραστείς
και μετά θα πάμε μαζί στο αμπέλι.
Εγώ μια και καλή θα ξεκουραστό
παιδί μου. Δεν με περιμένουν οι μέρες. Φεύγουν.
Την φίλησε και έφυγε με ένα ντρουβαδάκι
και με το δικέλλι στην σάρικα (μακρύ γιλέκο).
Εκεί που κατέβαινε κάτω από το Αγ. Χαράλαμμο
προς τον Καταφίκι,
δύο παιδιά έφθασαν τρέχοντας στην κορυφή
και μόλις την είδαν, έβαλαν τις φωνές.
Θεία - θεία Γιάννενα, θεία. Η γριά δεν άκουσε.
Δώσανε ακόμη ένα τρέξιμο και την έφθασαν.
Σάστισε όταν τους είδε ιδρωμένους
μπροστά της. Φοβήθηκε μην έπαθε τίποτε το κορίτσι.
Συχαρίκια θεία, τι θα μας δώσεις;
Τι πάθατε μπρε διάολοι; Τι συμβαίνει;
Θεία συχαρίκια. Ήλθε ο Κόστας, ο γαμπρός σου.
Τον είδαμε στον Γκουτζιά
και τώρα θα έφθασε στο χωριό.
Ο Κόστας; Ήλθε ο Κόστας; Ο δικός μου Κόστας;
Και ζήτησε να ακουμπήσει.
Υστερα από λίγη ώρα την πήγαν
στο χαγιάτι της εκκλησίας.
Μέχρι να καθίσει, έφθασαν
3-4 γειτόνισσες με την Μαρούσω και τον Κόστα.
Από πού βρέθηκαν εκείνα τα δάκρυα
στα μάτια της γριάς, που είχαν στραγγίσει;
Από πιο στήθος βγήκε εκείνη η φωνή;
Παιδί - παιδί μου!!!

Τέλος Α αφηγήματος

Β' ΑΦΗΓΗΜΑ

Απιρίνταϊλου νόουλου άνου.

Πάτρου σιπιτιμίν νου σι'αβιά ντούσε
πουστιντζούλου ν' Τζουπέλια, σι'αντούκε
πόστα. Αστιάτζα νου σι'ουρντινά.
Νιάουα ντι λα Κουκουρούτζου πιν
Γιφτόκαμπου, απρουκιά μπόια.
Μα ντι σουάλταρι, ου τουρνέ του τσιάφε.
Ντι Ντουμίνικε πιν ασιάρε, σουϊρέ βουριέλου,
κα κάπουλ σι σ'μικε. Γκίνε τζίσε Γιότι,
κι βα σι τουάρνε κινόλου. Στούρτζουλου τσι
λ' ου αυτζί σ'μπάτε πρ'άρμπουρε
λα Κωνσταντίνου, νου σι' αρίντε.
Αϊέρ, ντι ταϊνά - ταϊνά, Μουχτάρλου, μπιγκέ
Αμίλιου, σι γκριάσκε ν'γκόντρου.
Σι'αβτζί ντι τ'μέρτζινλε τούτι. Αβτζίτς –
αβτζίτς χουάρε. Αστισιάρε βα αντούνε πόστα.
Τσίνε άρε κέρτσι, σι λι'αντούκε πιν του
μουρτσίτου. Σι'άσιντζι, τσι ιάστε απιρίνταϊλου
νόουλου άνου, χουάρα τούτε αστιάπτε
πόστα.
Γιουργάκι αλ τσαλ Μίχα
κου αλτρ τρέι φιρτάτς, σι' τσιά σιάμις
πάτρου ντι λα Κουνάβου τσι ασκιπά
αέστανου, φτζίρε ντι που που πρίντζου
σι αστιάπτε. Ντι λα Χαραλάμπρου
βα σι βιάντε ντι ντιπάρτε πουστιντζούλου
τζίσερε. Μέρτζου. Μα μούλτου βριά
σι' αβίνιε πούλιε, σι' αντάρε μπετς.
Μα βάμπιρλου ντι τούτσι, Νάσα αλί
τσαλ Μίτρα, φουρέ ντι ντουλάπε
ουν μινιντίκα ντι γκουτούνι, ου μπιγκέ του ουν
κουτίτσου τσι λι'ου αβιά τρι μπουϊάου,
κίντου ιρά μπλίνου, σ' λου αρκέ ν' σίνου.
Του βάλια ντι σουν Φράγκου σιπάρε,
κου σκιπάρια, τσι ου αβιά λουάτε
αφουρίσαϊ Χρίστα, σι' ουμπλάρε ουν
άλτου κουτιτσίκου ντι γιέρμι, αέστσι τρι
μπετς. Σιόπουτουλ ντι λα Φράγκου
νου βριά σι στίμπε ντι νιάουα, σ' ντι
τ'αρκουάρε. Κιντά κατά κουμ κιντά
σ' βιάρα. Σιτζούρε θιάμα σουά,
σι' απόια, άλτσιλι ντούσιρε σι κάφτε
μπέτσιλε, τσι αβιά αϊέρ
του τράπουρι σ' ντι λα γίνιε αλ' πρέφτουλου
σουν κούρπινι, σι'αλάντς ντόι
ανσιρίρε ντι πρι στίσμε, σ' ντούσιρε
σι' αντάρε μπετς του αρουτζί σουν
σόρμπου. Λάιλι νίρλε,
σι' στουρτζίλε, τέσι ντι φουάμε,
τσι σι' άφλε τρι μκάρε, καρ ιάστε
λόκουλου τούτου κουπιρίτου ντι νιάουα;
Σι χίμπου του κουρίλιε ντι αρουτζί τσι σούντου
του τράπουρι, σι' αρίμε τρι βούρου γιέρμου.
Ακλό αμπρουάπε ντούκου αέστι ντράτσιλι
σι' αντάρε μπέτσιλε. Λιάου ουν κιάτρε
σπρου λούγκε, τσι ου αγκλιάμε πιρομάχου,
σι' απόια ούνε πλουάτσε. Τάλιε τρέι λιάμνε
μινούτε ντι κόρνου ι ντι σάλτσε. Ντούουλιε
ίσα-ίσα, σι' αλάντου μα νίκου. Μπροάστα
πλουάτσα ντρι πιρομάχου, σι ου μπάγκε
σι σι τσίνε πρι τρέιλι λιάμνε.
Κάπιτε α' λιεμνίτσιλор σι τσίνου ντι τ'ούνε
μάρτζινε πρι πλουάτσε, σ' ντι

Ξημερώνοντας ο νέος χρόνος.

*Τέσσαρες βδομάδες δεν είχε πάει
ο ταχυδρόμος στο Τσεπέλοβο ,για να φέρει
το ταχυδρομείο. Η Αστιάτζα δεν διασχίζονταν.
Το χιόνι από τον Κουκουρούτζου μέχρι τον
Γυφτόκαμπο, πλησίαζε το μπόι.
Μα από προχθές, το γύρισε στην παγωνιά.
Από την Κυριακή μέχρι ψες, σφύριζε ο βοριάς,
μα το κεφάλι του να φάει. Καλά είπε ο Γιώτης,
ότι θα γυρίσει ο καιρός. Το σπουργίτι που
το άκουσε να κελαϊδά πάνω στο δένδρο
στον Αγ. Κωνσταντίνο, δεν γελιέται.
Χθες, από πρωί-πρωί, ο Πρόεδρος έβαλε
τον Αμίλιο,να φωνάζει στο νεκροταφείο.
Κι'ακούστηκε από όλε τις πλευρές. Ακούστε -
ακούστε χωριό. Απόψε θα μαζέψουν το ταχυδρομείο.
Όποιος έχει γράμματα, να τα φέρει μέχρι το
νύχτωμα. Και σήμερα, που είναι ξημέρωμα
τον νέου χρόνου, όλο το χωριό περιμένει το
ταχυδρομείο.
Ο Γιωργάκης της Μίχαινας
με άλλους τρεις φίλους, πήγαιναν μαζί και
οι τέσσαρες στον Κουνάβο (δάσκαλος) και τελείωναν
φέτος (το σχολείο), έφυγαν πριν από το μεσημέρι
για να περιμένουν. Από τον Αγ. Χαράλαμπο
θα φανεί από μακριά ο ταχυδρόμος
είπαν. Ο Μέρτζος. Μα πιο πολύ ήθελαν
να κυνηγήσουν πουλιά, να κάνουν παγίδες.
Πιο δαιμόνιος απ' όλους, ο Νάσος της
Μήτραινας, έκλεψε από το ντουλάπι
ένα κομματάκι από κυδώνι, το έβαλε σε ένα
κουτί που το είχαν για μογοιά,
όταν ήταν γεμάτο και το έριξε στο κόρφο του.
Στο ρέμα κάτω από του Φράγκου έσκαψαν,
με το σκεπάρνι, που το είχε πάρει
κρυφά ο Χρήστος και γέμισαν ένα άλλο
κουτάκι με σκουλήκια, αυτά για τις
παγίδες. Η βρώση από του Φράγκου
δεν ήθελε να ζέρει από το χιόνι και από
το κρύο. Τραγουδούσε όπως τραγουδούσε
και το καλοκαίρι. Κάθισαν λίγο εδώ
και μετά, άλλοι τους πήγαν να ψάξουν
τις παγίδες που είχαν χθες
στα ρέματα και προς τ' αμιπέλι του παπά
κάτω από τις αγράμπελες, και οι άλλοι δύο
πήδηξαν από τον τοίχο και πήγαν
να κάνουν παγίδες στις βατινιές κάτω
από την σουρβιά. Τα καμμένα κοτσύφια
και τα σπουργίτια, ζεθεωμένα από την πείνα,
τι να βρουν να φάνε, όταν είναι
τόπος όλος σκεπασμένος με χιόνι;
Τρυπώνουν στις σωρούς από βάτα που είναι
στονς λάκκους και σκαλίζουν για κανένα σκουλήκι.
Εκεί κοντά πηγαίνουν αυτοί οι σατανάδες
και κάνουν τις παγίδες. Παίρνουν μια πέτρα
προς το μακρύ, που την αποκαλούν πιρομάχο
και ύστερα μια πλάκα. Κόβουν τρία ξύλα
λεπτά από κρανιά ή από ιτιά. Τα δύο
ίσα – ίσα και το άλλο πιο μικρό. Ορθια
η πλάκα μπροστά από τον πιρομάχο και την βάζουν
να κρατιέται πάνω στα τρία ξύλα.
Τα κεφάλια των ξύλων κρατιούνται από την μια
άκρη στην πλάκα και από*

τ'αλάντε σ'τρι ούνε νίκε σ'μινούτε
σκιντουρίκε ,τσι λι'ου τζίκου σκίντα. Του
μέσια ντι ντόουλιε μέρλιε λιεμνίτσε, αντάρε
ούνε γκρουπικε σ'μπάγκε αντζιπάτς
σκίνι, σ'ντόι γιέρνι. Σ'βέντου
ατζιουνάτσι πούλι σ'ίντρε του
μπάτσλε σι λ'μίκε. Κάλκε πρι
λιεμνίκου, κάντε πλουάτσα σ'λι τσουπλιάστε.
Άλτσι βιτιμάτς, σι'άλτσι λι'απροφτουσέσκου
γίι. Ντόι στούρτζι, τρέι νίρλε σ'τρέι
πιμπιρόσι αφλάρε άσιντζε του μπάτσλε. Λι
τσινιά του μίνε σπιντζουράτς, καντέτς κι ιρά
μέρε αφτζιάτς. Σουϊράρε αλιντόρλ,
στ'τράψιρε τρι λα Χαραλάμπρου. Του χιάτε ντι
λα μπισιάρικε, σι'αφλάρε κου σότσιλι.
Αέστσι νου αβιά πουλί. Αντούσιρε πρι
μπράτσου σκίντουρι, σι'στρόγκι ντι ουν
γκάρντου, τσι λ'ου αφλάρε φρίμπτου.
Αι σιντέμου, τζίσε Κόστα, μα
μάρλε ντι τουτς. Μούλτου γκίνε αντράτς,
άιντε νιε τόρα σι'απριντέμου φόκου,
σι νι γκλιτζίμου, σι ντριντζέμου
πούλι. Έου τζίκου σι λ'ου απριντέμου
αουάια του χιάτε, τζίσε Χρίστα. Κουμ
βái λ'ου απρίντζ λάι χούτε, κουτσέ
ουσκουτούρι; Νου βέτζ κου σούντου
τούτε λιάμνιλε ούντι, λι'τζίσε Ζήσα.
Γινίτς σι νι τσεμ ντζάνα, λα
λ'Τσίκου του κιλίβα; Ντριμπέ Γιουργάκι.
Αιντε νι τζίσιρε, σ'γκισίρε.

Αβιά νου αβιά τρικούτε ντόι σιχέτς ντι που που
πρίντζου, κίντου ανσίρε τζιάνε στρι
κιλίβα. Καντέτς κι σι ντισιάτσε ουν
άλτου λόκου. Καντέτς κι σι βιάντε,
κου λιού βιέντου, ουν άλτε χουάρε φτσιόρλιε.
Κρισκούρε τούτε. Μούντζιλε, πουάμιλε,
κέσουρλε. Κίτου σ'κιλίβα αλ Μάρα
αλ Παπανίκα σι'αμπάρε ντι ντιπάρτε
κα κάσε. Τούτε άλμπε. Γκολ φούμου
τσι ιάσιε ντι μπουγουριάτς ιάστε
γκάλου. Νου σι'άμπε (πουσπουτζιέλου;) τσι'αφούμε.
Νάπαρτε λα Μαραλμαύρου άπιλε
τούτε γκλιτσιάτε. Ντι σ'γκριάμπιλε τούτε
ντι αλ τσαλ Νίκα αλ Θεοδόσι πιν
λα άι Γιόργι σι σπίντζουρε
γκλιάτσιλε κα κρούσταλε λουγιόν - ντουλογίς.
Λι μιτριέσκου τούτε αέστι ντιαβιρλίγκαϊ
φτσιόρλι, σ'νου πότου σι σι σιάτουρε ντι
μουσουτέσλιε αλ ιάρνιλε.
Γκολ Ζήσα μπριάστε του ουν λόκου.
Κάφτε σι'άφλε κου όκλιουλου
γκόντρου ίου ιάσε μέσα, τσι
άρε σιάσε μέσι μουάρτε. Μα, νου αλιάτζε
τσιβά. Τούτε σούντου κουπιρίτε ντι νιάου.
Κιτσέ σι χίμπε σ'γκόντρουλου άλμπου;
Λα καρ'βái ου αντούκε νούσου κάρτια
τσι σ'βάϊ γίνε αστισιάρε κου πόστα;
Σ'τουάμνα τσι νι γίνε, κάρε
βα λ'πιτριάκε, σ'κάρε βα
λ'τζίκε αλούι αν'ρούου ούάρα μπουά χίλιου'νι;
Αέστι ατσιά ντιαβιρλίγκαϊ ντι μίντια
αλ φτσιόρλου, σ'νου ντουκί

την άλλη σε μία μικρή και λεπτή
σανιδούλα, που την λένε σκίντα. Στην
μέση από τα δύο μεγάλα ξυλάκια, κάνουν
μια λακουβίτσα και βάζουν μπηγημένα
αγκάθια και δύο σκουλήκια. Τα βλέπουν
τα πεινασμένα πουλιά και μπαίνουν στις
παγίδες για να τα φάνε. Πατούν πάνω στο
ξυλάκι ,πέφτει η πλάκα και τα σκουμπίζει.
Άλλα σκοτωμένα, και άλλα τα προφταίνουν
ζωντανά. Δύο σπουργίτια, τρία κοτσύφια και τρία
κοκκινοπούλια βρήκαν σήμερα στις παγίδες. Τα
κρατούσαν στα χέρια κρεμασμένα, λες και ήταν
μεγάλοι κυνηγοί. Σφύριζαν στους άλλους
και τράβηξαν για τον Άγιο Χαράλαμπο. Στο χαγιάτι
της εκκλησίας βρέθηκαν με τους συντρόφους τους.
Αυτοί δεν είχαν πουλιά. Έφεραν πάνω στους
ώμους σανίδια και πασσάλους από ένα
φράχτη, που τον βρήκαν σπασμένο.
Ας καθίσουμε, είπε ο Κώστας, ο πιο
μεγάλος απ' όλους. Πολύ καλά κάνετε,
άντε μας τώρα ν' ανάμουμε φωτιά,
για να ζεσταθούμε και να ετοιμάσουμε
τα πουλιά. Εγώ λέγω να την ανάμουμε
εδώ στο χαγιάτι ,είπε, ο Χρήστος. Πως
θα την ανάψεις βρε χαζέ, με τι
ξερά ξύλα; Δεν βλέπεις που είναι
όλα τα ξύλα βρεγμένα, του είπε ο Ζήσης.
Έρχεστε να πάμε στην κορυφή, στον
Τσίκου στην καλύβα; Ρώτησε ο Γιουργάκης.
Αντε μας είπαν και ξεκίνησαν.

Είχαν δεν είχαν περάσει δύο ώρες πριν το
μεσημέρι, όταν έφθασαν στην κορυφή στην
καλύβα. Σαν να άνοιξε ένας
άλλος τόπος. Σαν να φαίνεται,
να βλέπουν, ένα άλλο χωριό τα παιδιά.
Μεγάλωσαν όλα. Τα βουνά, τα δένδρα
τα σπίτια. Ακόμη και η καλύβα της Μάρας
τον Παπανίκα φαίνεται από μακριά
σαν σπίτι. Όλα άσπρα. Μόνον ο καπνός
που βγαίνει από τις καμινάδες είναι
μαύρος. Δεν βρίσκεται κανένα σπίτι, που
να μην έχει την καπνοδόχο να καπνίζει.
Απέναντι στον Μαραλμαύρου τα νερά
όλα παγωμένα. Στους γκρεμούς όλους
από την Νίκα του Θεοδόση μέχρι
τον Άγιο Γιώργη κρέμονται
οι πάγοι σαν κρύσταλλα ειδών -ειδών.
Τα βλέπουν όλα αυτά γύρω - γύρω
τα παιδιά και δεν μπορούν να χορτάσουν από
τις ομορφιές του χειμώνα.
Μόνον ο Ζήσης κοιτάζει σε ένα μέρος.
Ψάχνει να βρει με το μάτι
το νεκροταφείο που είναι η μάνα του, που
έχει έξη μήνες πεθαμένη. Μα δεν ξεχωρίζει
τίποτε. Όλα είναι σκεπασμένα με χιόνι.
Γιατί να είναι και το νεκροταφείο άσπρο;
Σε ποιόν θα πάει αυτός το γράμμα
που θα του έλθει απόψε με το ταχυδρομείο;
Και το φθινόπωρο που μας έρχεται, ποιος
θα τον στείλει (ξεπροβοδίσει) και ποιος θα
πει σ' αυτόν, στο ποτάμι ώρα καλή παιδί μου;
Αυτά έρχονταν γύρω -γύρω από το μυαλό
του παιδιού και δεν κατάλαβε

κίντου ανσίρε αλάντζι του κιλίβε
σι'απριάσιρε κι'όλα φόκουλου. Σι γκλιτζά
τουτς ντιαβρλιγκάϊ ντι μπουμπουρέτσι, σι
σκουτιά πιάνιλι αλ πούϊλορ.
Ντι καρ λι κούραρε τουτς, λι λο Κόστα,
σκουάσε ντι ντζέπε κουστούρα ντι
ουόσου, τσι ου αβιά λιγκάτε κου άλισου
ντι κουράουα, λι'ου αβιά ντούσε λάλου σου
ντι λα Γιουσίκι, λι ντισκέ, λι σκουάσε
μάτσιλε, λι τιλιέ κάπιτελε
σ'τσουάρλε, σ'λι πισπιλι κου σάρε,
σι'απόια λι'αρκέ πρε σπρούνε.

Κα σι νου αβέμ σι'άιντζι
κάρτε, τζίσε Γιουργάκι σ'τιάσε
μίνια, σι τουάρνε ουν πούλιου ντι
αλάντε πάрте, νοϋί σι μι ντούκου α κάσε.
Βάι στάου του βάλιε, πιν σι γίνε
σι μι λιά ντράτσιλι, κατά κουμ σούντου
άπιλε αλιχόνε. Νου πότου σι ου
βέντου άλτου ιάτα νι, κου μπρίνουλου
λιγκάτου, σι τριάμπουρε πρι βάτρε, σι
πλίγκε νουάπτια τούτε.
Βάι αβέτς. Τουτς βάι αβέμου, τζίσε Κόστα
σ'αρίσιρε. Γκολ Ζήσα σουσκιρέ
αφουρίσαϊ, σ'τουρνέ κάπουλου ντι'αλάντε
πάрте, σι νου λ'βέντου κι λικριμέ.

Σουάρλε απρουκιά τ'ασκιπιτάτανιε.
Ντιπουνιά π'αγάλια - αγάλια του νουόρι,
σι σι'ασκούντε τούπου μάρλε μούντε.
Μα πουςτιντζιούλου νου σι βιντιά νίκε
ιβά. Λα Τασιάρχου σουν χάνε
πιν λα πλιτινίκουλου αλ Αγγελούσου
πρου μπούτζα ντι στίσε, αλγκίνε ντουνιάουα
κου παπά Χρόνι νίντε λου αστιπτιά,
σι ντα κάπου Μπουλισπόρ.
Νου φτζίμου; Τζίσε Χρίστα. Κα σι μουρτσίμου
κούμου βάι νι τουρνιέμου, σ'κούμου βάι
ντριστιλιέμου βάλια αχτέρ τζίλε; Νου τσι'αρσίνε
σι τι'ασπάρι κα φτσιορίτσιλι μπρε κικατουάσε;
Λι'τζίσε Κόστα. Νου τζίκου κι μι'ασπάρου,
βριάμου σι τζίκου, κι άου γκλιάτς κιέτρινε
του βάλιε, σι ν'αλουρικέμου. Αλάντζι,
τσι λου στιά κίτου ιρά φρικόσου, αρίσιρε
Μα γκισίρε τουτς ντιαντουν, σι φούγκε.

Ντι λα Σιμέτερου πιν λα Στιμιρίε,
του αγκουνέρλιε τούτε, σ'πρι ουμποάρλιε τούτε,
μπγιέρλιε αστιάπτε του μουρτσίτου. Γκόλου
ατσιάλε τσι άου αστιπτάτε αχτέρ ουόρι, πότου
σι κουνάσκε, τσι φουρτουόνα αγκουντιάστε
αστισιάρε σούφλιτελε αέστορου μπγιέρ.
Χιάτε ντι λα Στιμιρίε μπλίνου.
Σι'αντουάρε τουτς σουά, κι νου σι
βιάντε άλτου. Μουρτσί ντιαγκίναϊ.
Μα μούλιττι σούντου αούσι. Φτσιόρλι σι
τζιουάκε κου νιάουα, κου πλισκουντόρλιε,
αφουάρε. Του ούνε μάρτζινε Παπούλα
τζίτσε, κούμου ακιτσέ σουάλταρι του μάρλε
άρμπουρε ντι λα πριφίτ Ιλία κουνάβια,
τσι ιντρά του μπισιάρικε νουούντρο,
πρι ούνε τζάμιε φρίμτε, σι'μκα,
φιτιλάρλε α καντίλερλου. Σι'ατζουτέ
πριφίτ Ιλία παλιό Κουφέ; Τζίσε

πότε έφθασαν οι άλλοι στην καλύβα
κι' άναψαν κιόλας φωτιά. Ζεσταίνονταν
όλοι γύρω - γύρω από τις φωτιές και
έβγαζαν τα φτερά των πουλιών.
Αφού τα καθάρισαν όλα, τα πήρε ο Κώστας,
έβγαλε από την τσέπη τον σουγιά από
κόκκαλο, που τον είχε δεμένο με αλυσίδα
στην ζώνη, του τον είχε φέρει ο θεός του
από τον Ίασμο, τα έσκισε, τους έβγαλε
τα εντόσθια, τους έκοψε τα κεφάλια
και τα πόδια και τα πασπάλισε με αλάτι
και έπειτα τα έριξε πάνω στην ανθρακιά.

Εάν δεν έχουμε και σήμερα
γράμμα, είπε ο Γιωργάκης κι' άπλωσε
το χέρι, για να γυρίσει ένα πουλί από την
άλλη μεριά, δεν είμαι για να πάω στο σπίτι.
Θα σταθώ στο ρέμα, μέχρι να έλθουν
να με πάρουν οι διάβολοι, όπως είναι
τα νερά ακάθαρτα. Δεν μπορώ να την
βλέπω άλλο την μάνα μου, με το ζωνάρι
δεμένο, να τρέμει στο τζάκι και
να κλαίει την νύχτα όλη.
Θα έχετε. Όλοι θα έχουμε, είπε ο Κώστας
και γέλασαν. Μόνον ο Ζήσης αναστέναζε
κρυφά και γύρισε το κεφάλι από την άλλη
μεριά για να μην τον βλέπουν πού δάκρυσε.

Ο ήλιος πλησίαζε στη δύση του.
Κατέβαινε σιγά σιγά στα σύννεφα,
για να κρυφτεί πίσω από το μεγάλο βουνό.
Μα ο ταχυδρόμος δεν φαινόταν ακόμη
πουθενά. Στον Ταξιάρχη κάτω από το χάνι
μέχρι το πλατανάκι του Αγγελούσου
στο χείλος του τοίχου, μελίσσι ο κόσμος
με τον παπά - Χρόνη μπροστά τον περίμενε,
να δώσει κεφάλι (εμφανισθεί) στο Μπουλισπόρ.
Δεν φεύγουμε; Είπε ο Χρήστος. Εάν νυχτώσουμε
πως θα γυρίσουμε και πως θα
περάσουμε το ρέμα τέτοιες μέρες; Δεν ντρέπεσαι
να φοβάσαι σαν τα παιδάκια βρε σκατιάρη;
Του είπε ο Κώστας. Δεν λέω ότι φοβάμαι,
ήθελα να πω, πως έχουν πάγους οι πέτρες
στο ρέμα και να μην γλιστρήσουμε. Οι άλλοι,
που τον ήξεραν πόσο ήταν φοβητσίάρης, γέλασαν.
Μα ξεκίνησαν όλοι μαζί, να φύγουν.

Από τον Αγ. Δημήτριο μέχρι την Παναγία,
Σε όλες τις γωνίες και σε όλες τις αυλές,
οι γυναίκες περιμένουν στο νύχτωμα. Μόνον
εκείνες που έχουν περιμένει τέτοιες ώρες, μπορούν
να καταλάβουν, τι φουρτουόνα χτυπά
απόψε στις ψυχές αυτών των γυναικών.
Το χαγιάτι της Παναγιάς γεμάτο.
Μαζεύτηκαν όλοι εδώ, γιατί
δεν φαίνεται άλλο. Νύχτωσε για τα καλά.
Οι περισσότεροι είναι γέροι. Τα παιδιά
παίζουν με το χιόνι, το κατάβρεγμα,
έξω. Στην μια άκρη ο Παπούλας
λέγει, πως έπιασε προχθές στο μεγάλο
δένδρο του προφήτη Ηλία, το κουνάβι,
που έμπαινε στην εκκλησία μέσα,
από ένα τζάμι σπασμένο και έτρωγε
τα φυτίλια των καντηλιών. Σε βοήθησε
ο προφήτης Ηλίας παλιό Κουφέ; Είπε

Δίμα. Σι'βιντέμ βα τι σάτουρι τόρα;
Νάσα ντουκί, σ'βρου σ'λου
κιρτιάσκε. Έου Δίμο κου λιέπουρι
μι σάτουρου, κουνέβιε σ'βούλπιλε
σούντου τρι φουμιάλια. Ακλό ίου αριντιά
κου σικάτζλι αλ Παπούλα, τσι κιρτιά
Δίμα, φτσιόρλι αουρλάρε. Βίνιε -
βίνιε. Τρέι τάστρε μερ σ'μπλίνε
αντούσιρε αστισιάρε ποστιντζούλου
κου σότσουλου, τσι σ'αβία ντούσε
ντιαντούν. Αμινάρε, κα σι αλουμτάρε
μα μούλτου κάλια κου κλάπιλε.
Πιν σ'λί ντισλιάγκε Ντόντα, σ'λι
μπάγκε του αράδα, σι τριάκε επί
σιστάσιλε, του μάρλε αποστολή
κου (.....);, μίνε νου ιρά (.....);),
σ'πιν σι λι γκριάσκε ούνε-ούνε,
τρικού κάμα ντι σιχάτε.

Ιά κιτσέ σι βιέντου τόρα του τούτε
κέλιουρλε, τσι ίμνε ούνε
του π'αλάντε φέζουρι. Άλτε σι'αλίνε
ν'Βάλια Σκάμαλε λα Βέлкуου πιν
λ'Αλέξι. Άλτε τράγκου σουν
γκόντρου, πιν λα Ζαμάνι σ'μα
νγκιόσου. Άλτε σι'αλίνε κιτρι λα
Παπαπόστολου σ'λα Λιάπουτε.
Τζέντουρι σ'φινέρι, καντέτς κ'ιάστε
σιάρα ντι Τζόιλε μερ .
Αστισιάρε ζγκιάρε χουάρε.
Πιτροσίτε του νιάουα, σ'γκλίσε
ντι πάτρουλιε μέρτζινε, κουρμάτε ντι
αλάντε ντουνιάουα σι'ασπιρέ
σι νου λι'βίνιε κιρίρε.

Του κέσουρλε τούτε
αστισιάρε ούνε κάρτε, μάρε ι νίκε
ιάστε κα πιρπιρούνα ντι πριμουβιάρρα,
κα πούλιου τσι μπάτε πρι Μάιου.
Κίντου σι'αφλέ Γιουργάκι α κάσε,
σι'έλου νου κουνάστε.
Ου αφλέ μέσα ν'γκάλε.
Αστιπτά αντρουπίτε πρι γκάρντου.
Αβέμ λι'τζίσε, αβέμ μούλτε, σ'μπιγκέ
μίνα ν'σίνου, σι λι σκουάτε.
Μέσα λ'ου αράπσε μπράτσου, σ'λου
μπισέ, καντέτς κι λι'βίνιε ντι του ξιάνι.
Απόια λο ντι μίνε, σι'αλνάρε
πρι πάτου. Λιμπισέσκου τούτε αουά νουούντρου.
Στίσμιλε, τζένλιε, λάμπα
ντι τ'μέσιε. Πρι βάτρε νου βετς ούνε
σούλιε. Φλουάτσιλε α σάσμιλουρ
πρι στρόμε γκιλιτσιέσκου.
Μπιρτιάτζίλε, κιπιτούνλιε τούτε, καντέτς
κι ισίρε τόρα ντι τ'σεντούκε.
Κα κίτου κιρό άρε σι'ου βιάντε μέσα
φτσιόρλου κου αχούτε χαράου, νου
θυμισιάστε. Τούτε σι'αμπάρε κι κίντε
αστισιάρε του πάτου. Σ'γκιούμια τσι χιάρμπε
πρι χέρλου ντι βάτρε, σι'ουάρα
ντι πρου μπουχουρέ, σ'τζάμια τσε ου πίντζε
βουριέλου. Μα μα μούλτου κίντε
ίνια α'μέσαϊ, σι'όκλιλι, τσι
νου σι σιάτουρε σι δγιαβασιάσκε
κάρτια ντι λα μπιρμπάτ'σου σουν
φέξια ντι λάμπε, τσι σι σπίντζουρε
του μέσια ντι μπουχουρέ. Νου σι σιάτουρε

ο Δήμας. Να δούμε θα χορτάσεις τόρα;
Ο Νάσος κατάλαβε και θέλησε να τον
πειράζει. Εγώ Δήμο με λαγούς
χορταίνω, τα κουνάβια και οι αλεπούδες
είναι για την οικογένεια. Εκεί που γελοούσαν
με τα αστεία του Παπούλα, που πειράζε
τον Δήμο, τα παιδιά φώναζαν. Έφτασε -
έφτασε. Τρία τσουβάλια μεγάλα γεμάτα
έφεραν απόψε ο ταχυδρόμος
με τον σύντροφό του, που είχαν πάει
μαζί. Άρρησαν, γιατί πάλεψαν
περισσότερο στον δρόμο με τα παγοπέδιλα.
Μέχρι να τα λύσει ο Ντόντας, να τα
βάλει στη σειρά, να περάσουν τα
συστημένα στη μεγάλη αποστολή
με την (.....);, μήπως δεν ήταν (.....);)
και ώσπου να τα φωνάζει ένα - ένα,
πέρασε περισσότερο από μία ώρα.

Να γιατί φαίνονται τόρα σε όλους
τους δρόμους, που περπατούν ένα πίσω
από τον άλλο φώτα. Άλλα ανεβαίνουν
στην βάλια Σκάμαλε, στου Βέлкуου μέχρι
του Αλέξι. Άλλα τραβούν κάτω από το
νεκροταφείο, μέχρι του Ζαμάνη και πιο
κάτω. Άλλα ανεβαίνουν προς τον
Παπαπόστολου και στου Λιάπουτε.
Τα δαδιά και τα φανάρια, σαν να είναι
το βράδυ της Μεγάλης Πέμπτης.
Απόψε στενάζει (κραυγάζει, σκούζει) το χωριό.
Πλακομένο στο χιόνι και κλεισμένο
από τις τέσσερις μεριές, ξεκομμένο από
τον άλλο κόσμο, φοβήθηκε
μήπως του ήλθε ο χαμός.

Στα σπίτια όλα
απόψε ένα γράμμα, μεγάλο ή μικρό,
είναι σαν πεταλούδα την άνοιξη,
σαν πουλί που κελαϊδά τον Μάη.
Πότε βρέθηκε ο Γιουργάκης στο σπίτι
και εκείνος δεν κατάλαβε.
Την βρήκε την μάνα του στον δρόμο.
Περίμενε ακουμπισμένη στον φράχτη.
Έχουμε της είπε, έχουμε πολλά, και έβαλε
το χέρι στο κόρφο, για να τα βγάλει.
Η μάνα τον άρπαξε στην αγκαλιά και τον
φίλησε, σαν να της ήρθε από τα ξένα.
Ύστερα τον πήρε από το χέρι και ανέβηκαν
στη σάλα. Λάμπουν όλα εδώ μέσα.
Οι τοίχοι, τα τζάμια, η λάμπα
από την μέση. Πάνω στο τζάκι δεν βλέπεις ένα
σκουπίδι. Οι φλόκοι από τις φλοκάτες
πάνω στο στρώμα γυαλίζουν.
Οι κουρτίνες, τα μαξιλάρια όλα, σαν
να βγήκαν τόρα από το σεντούκι.
Σαν πόσο καιρό έχει να δει την μάνα του
το παιδί με τόση χαρά, δεν
θυμάται. Όλα φαίνονται ότι τραγουδούν
στο σαλόνι. Και το γκιούμι που βράζει
στο σίδερο του τζακιού και το ρολόι
στην καπνοδόχο, και το τζάμι που το σπρώχνει
ο βοριάς. Μα περισσότερο τραγουδά
η καρδιά της μάνας και τα μάτια της, που
δεν χορταίνουν να διαβάζουν
το γράμμα από τον άντρα της κάτω
από το φως της λάμπας, που κρέμεται
στη μέση της καπνοδόχου. Δεν χορταίνει

σι μπριάσκε φτσιόρλου μέσα
σιτζούτου του αλάντε κόχε.
Ιά κουμ λι λιμπισέσκου
όκλιλι, ιά μπριάου κουμ αρίντε.
Κίτι βούρε ουάρε μίνε
κάπουλου. Τώρα πάλι αρίντε. Κιτσέ αρίτζιάτε;
Ε τζίτσε κιτσέ πουάτε σι γίνε αέστε
βιάρε τρι ντόι –τρεί μέσι.

Μάια αποστουσίτε, τιάσε,
πιν τώρα σι'αλουμπτά κου νιμάλιε.
Νου ιάστε νίκου λούκρου σι άι
τρείσπριγίγκιτσι ντίπου μιρίτσι
γκλίσε του μίντζι σι'αχόρια
ντόου βέτς. Ντισιάτσε ούσα π'αγάλια -
αγάλια σ'ιντρέ του πάτου σ'κου
φανάρια του μίνε. Ίτσι βιτζού
χίλισα σουν λάμπε κου
κάρτια του μίνε, καντέτς
κι σι δευτερουφιάτσε. Σιτζού πρι σκάμνου,
κι αβιά σκέλιε του τσουάρε ντι λα κέπρι,
σι'αβτζί τούτε τσι λι γριψιά τζίνιρ'σου.

Στιμιρία μάρε αστισίαρε
ν'κάσα. Ντι καρ σι λάρε σι'αλιζίρε
τουτς, σ'ντί κάρε μκάρε πιστριμάλου
φρίπτου πρι κιρμπούνι, ιά τώρα
φουμιάλια τούτε ντιαβιρίγκαϊ
ντι βάτρε, αστιάπτε νόουλου άνου.
Μίνε βα ου αντάρου
έου πίτα, τζίσε μουάσα. Τίνε βάι φρίτζ
γκολ πέτουρλι. Έου-έου βα ου αντάρου,
τίνα βάι ντισπουστουσιέστι. Κάμα γίνι
ατούμψια, τζίσε πάλι μουάσα, σ'ου
αντρίεμου τούτε ντιαντούν. Έου βα χέρμπου
κάρνια, φιάτα βα τίντε πέτουρλι,
σ'τίνα βαλ'φρίτζ.

Βάι ν'τζίτς μάια
κουμ αντράτς πίτα λ'άγιου Βασίλι;
Ντριμπέ Νίκα μα νίκου
φτσιουρίκου τσι αέσττανου
σι προτουτσιαύ λα σχουλιό.
Χίλιου'νι, αλ χίλιου'νι.
Χίλιου'νι ασκούμπουλου'νι, τζίσε μάια
σ'λου λο μπράτσε. Ντι καρ βάι
λι'αουντζέμου τιψία μάρια κου ούμπτου,
βα αστιρνιέμ ντόου πέτουρι, ουν
πρι σ'αλάντε, βάι μπιγκέμ πρι νούσου
φρίπτουλου πέτουρε, σ'πρι νούσου αλάντε
ντόι ντι φρίπτιλε φρίμπε, σι
σι'αντάρε κουμιτίτσι, τρι σι σ'αντάρε
νιάτζει. Βάι ντισιρτέμου πουάλα τσι
βα άμπε φιλιίλε ντι πιστριμέ χέρτου
κου πράσου, σ'άποια β'ασκουντέμου
του φιλιίλε, πρέλου τσι βα χίμπε
πούγκα, νέλου τσε βα χίμπε κάσα,
κουματίτσι ντι γίτι τρι γίνιλε,
ντι πάλιε τρι άγκριλε, σι ντι κόρνου
τρι νιμάλιε, σ'βα ου κουπιρίμου
κου πέτουρι ντι που πρισούπρε. Βα μπιγκέμου
πρι νούσι κουμιτίτσου ντι ούμπτου,
βα τουρνέμ κικίνιλε, βα ου αριβιέμου
σ'βα ου μπιγκέμου σουν γάστρου...

να βλέπει το παιδί τη μάνα
καθισμένο στην άλλη γωνιά.
Να πως της γυαλίζουν
τα μάτια, για κοίτα την πως γελάει.
Ύστερα, από κάποια ώρα κουνά
το κεφάλι. Τώρα πάλι γελά. Γιατί γελάς μάνα;
Ε λέγει πως μπορεί να έλθει αυτό
το καλοκαίρι για δύο-τρεις μήνες.

Η γιαγιά κουρασμένη, ξεθεωμένη,
μέχρι τώρα αγωνίζονταν με τα ζώα.
Δεν είναι μικρή δουλειά να έχεις
είκοσι τρία εντελώς μικρά γαλάρια
κλεισμένα στο υπόγειο και ζέχωρα
δύο αγελάδες. Άνοιξε την πόρτα σιγά -
σιγά και μπήκε στη σάλα με
το φανάρι στο χέρι. Μόλις είδε
την κόρη της κάτω από την λάμπα με
το γράμμα στα χέρια, σαν
να δευτερογεννήθηκε. Κάθισε στο σκαμνί,
γιατί είχε αγκάθια στα πόδια από τα γίδια,
κι ' άκουσε όλα που της έγραφε ο γαμπρός της.

Παναγιά μεγάλη απόψε
στο σπίτι. Αφού πλύθηκαν και άλλαξαν
όλοι και αφού έφαγαν τον παστραμά
ψημένο στα κάρβουνα, να την τώρα
όλη η οικογένεια γύρω-γύρω
στο τζάκι, περιμένει το νέο χρόνο.
Άυριο θα την κάνω
εγώ την πίττα, είπε η γριά. Εσύ θα ψήσεις
μόνο τα φύλλα. Εγώ - εγώ θα την κάνω,
εσύ θα ξεκουραστείς. Άμα έλθει
τότε (εκείνη η ώρα), είπε πάλι η γριά, να την
κάνουμε όλες μαζί. Εγώ θα βράσω
το κρέας, το κορίτσι θα απλώσει τα φύλλα
και εσύ θα τα ψήσεις.

Θα μου πεις γιαγιά
πως κάνετε την πίττα τον άγιο Βασίλη;
Ρώτησε ο Νίκος το μικρότερο
παιδάκι που φέτος
πρωτοπήγαινε στο σχολείο.
Παιδί μου, του παιδιού μου.
Παιδί μου ακριβό μου, είπε η γιαγιά
Και το πήρε στην αγκαλιά. Αφού θα
αλείψουμε το ταψί το μεγάλο με βούτυρο,
θα στρώσουμε δύο φύλλα, ένα
πάνω στο άλλο, θα βάλουμε πάνω του
το ψημένο φύλλο και πάνω σ'εκεινο τα άλλα
δύο από τα ψημένα σπασμένα, για
να γίνουν κομματάκια, για να γίνουν
μαλακά. Θα αδειάσουμε την ποδιά που
θα έχει κομμάτια από παστραμά βρασμένο
με πράσο, και ύστερα θα κρύψουμε
στα κομμάτια, το νόμισμα που θα είναι
το πουγκί, το δαχτυλίδι που θα είναι το σπίτι
κομματάκια από κληματαριά για τα αμπέλια,
από άχυρο για τα χωράφια κι ' από κρανιά
για τα ζώα και θα την σκεπάσουμε
με φύλλα από πάνω. Θα βάλουμε
πάνω τους κομματάκια από βούτυρο,
θα γυρίσουμε τον κόθρο, θα την ραντίσουμε
και θα την βάλουμε κάτω από στην γάστρα....